

Կանանց
Աջակցման
Կենտրոն

Երեխաները և ընտանեկան բռնությունը

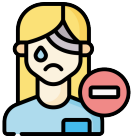
USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

Rural Economic Development - New
Economic Opportunities Program

Երեխաները ընտանեկան բռնության պասիվ ականատեսներ չեն: Նրանք զոհ են նաև այն դեպքում, երբ բռնությունն ուղղված է միայն մորը:

Այն երեխաները, որոնք ապրում են ընտանեկան բռնության պայմաններում, կրկնակի անգամ ավելի մեծ հավանականությամբ են բռնության ենթարկվում, քան այլ երեխաներ:

Ընտանեկան բռնության միջավայրը բացասաբար է անդրադառնում երեխայի մտքերի, հուզական վիճակի, կյանքի մասին պատկերացումների, հարաբերությունների, արժեհամակարգի և ֆիզիկական առողջության վրա:

Ընտանեկան բռնությունը երեխայի աչքերով

Երեխաները փորձում են հասկանալ կատարվածը, նրանք կարող են տարբեր մեկնաբանություններ և ենթադրություններ անել կատարվածի վերաբերյալ՝ կախված տարիքից և փորձից: Կարևոր է խրախուսել երեխային պատմել այն, ինչ նրանք մտածում և զգում են: Սա թույլ կտա երեխային հասկանալ, որ նա միայնակ չէ, որ մայրն իրեն հասկանում է և պատրաստ է օգնել: Դա թույլ կտա երեխային հետ պահել սխալ ենթադրություններից (օրինակ՝ մեղքի զգացումից):

Երեխաներն ունենում են վախեր ընտանեկան բռնության պայմաններում:

Երեխաները հակված են իրենք իրենց մեղադրելու կատարվածի համար:

Երեխաները ցանկանում են խոսել բռնության մասին, սակայն չեն կարողանում: Երեխաների լռության պատճառը կարող է լինել մոր լռությունը, ով չի խոսում կամ խուսափում է բռնության մասին խոսելուց. երեխան կարող է մտավախություն ունենալ, որ խոսելով ցավ կպատճառի մայրիկին:

Երեխաների հանդեպ դաժան վերաբերմունք

Երեխաների հանդեպ բռնությունը երեխաների (մինչև 18 տարեկան) նկատմամբ վատ վերաբերմունքն է և խնամքի բացակայությունը: Ըստ Առողջապահության Համաշխարհային Կազմակերպության (ԱՀԿ) երեխաների նկատմամբ դաժան վերաբերմունքը հանգեցնում է երեխաների հոգեկան և ֆիզիկական առողջության խանգարումների նրանց ողջ կյանքի ընթացքում:

Այն ներառում է ֆիզիկական, սեռական, հուզական բռնությունը և ծնողական խնամքի բացակայությունը:

Ֆիզիկական բռնությունը ներառում է հետևյալ գործողությունները երեխայի հանդեպ՝ ծեծելը, հարվածելը, կծելը, այրվածքներ պատճառելը, կտրուկ հրելը, ինչպես նաև այլ միջոցներով երեխային ֆիզիկական վնաս հասցնելը:

Երեխայի հանդեպ խնամքի բացակայությունը դրսևորվում է երեխայի ֆիզիկական վիճակի հանդեպ խնամքի բացակայությամբ, երեխաների ուսման հարցերի հանդեպ

անտարբերությամբ և հուզական մերժման տեսքով: Այս պարագայում երեխաները կարող են ունենալ առողջական խնդիրներ, ֆիզիկական և հոգեբանական զարգացման հապաղում:

Սեռական բռնությունը ներառում է այնպիսի գործողություններ, ինչպիսիք են երեխայի սեռական օրգանների շոյելը, սեռական ակտը, ինցեստը, էկսզիբիցիոնիզմը, երեխաների օգտագործումը մարմնավաճառության կամ պոռնոգրաֆիկ նյութեր պատրաստելու մեջ:

Հուզական բռնությունը ներառում է այնպիսի գործողություններ, որոնք հանգեցնում են երեխայի մոտ լուրջ վարքային, մտավոր, հուզական և հոգեբանական խանգարումների: Այն ներառում է երեխայի հանդեպ պատժի անսովոր մեթոդների կիրառումը, օրինակ՝ մութ սենյակում փակելը, խոսքային վիրավորանքները, սպառնալիքները, ստորացումները: Հուզական բռնությունը առկա է երեխաների հանդեպ դաժան վերաբերմունքի բոլոր տեսակներում:

Ըստ Առողջապահական Համաշխարհային Կազմակերպություն (ԱՀԿ) տվյալների, երեխաների հանդեպ դաժան վերաբերմունքը ունենում է տևական, երբեմն անուղղելի հետևանքներ նրանց հոգեկան և ֆիզիկական առողջության վրա: Այն կարող է հանգեցնել նյարդային և իմունային համակարգի խանգարումների, որոնք հասուն տարիքում դառնում են զանազան վարքային, հոգեկան և առողջական խնդիրների պատճառ.

- **Բռնության շղթայի շարունակում՝ բռնություն իրագործելով կամ բռնության զոհ դառնալով հասուն տարիքում**
- **Դեպրեսիա**
- **Ագրեսիվ վարք**
- **Թմրամոլություն**
- **Ալկոհոլամոլություն**
- **Ռիսկային սեռական վարք**
- **Ինքնասպանության փորձ**
- **Զանազան մարմնական հիվանդություններ**

Ընտանեկան բռնության հետևանքները երեխայի համար

Անկախ երեխայի նկատմամբ կիրառվող բռնություն տեսակի, դրա բացասական ներգործությունը մեծ է նրա ֆիզիկական առողջության, վարքի, հույզերի, ուսման, արժեհամակարգի, աշխարհայացքի ձևավորման վրա:

Ֆիզիկական առողջություն

- Գլխացավեր
- Փորացավեր
- Գիշերամիզություն
- Քրտնարտադրություն
- Քնի խանգարում
- Ախորժակի խանգարում
- Քրոնիկ հիվանդությունների սրացում

Վարք

- Ագրեսիվություն
- Բռնություն քույրերի և եղբայրների նկատմամբ (հատկապես տղաները՝ աղջիկների, մեծ երեխաները փոքրերի նկատմամբ)
- Կամակորություններ և հակառակվելու ձգտում
- Ինքնավերահսկողության պակաս
- Թույլ ինքնակարգավորում
- Զարգացման հապաղում
- Հիպերակտիվություն
- Սննդավարքի խանգարումներ (շատակերություն կամ ախորժակի բացակայություն)
- Քնի խանգարումներ՝ անքնություն, հաճախակի ընդհատվող քուն, սարսափ երազներ
- Նույնականացում բռնարարի հետ, բռնարարի վարքի կրկնօրինակման փորձ
- Մորը, քույրերին, եղբայրներին պաշտպանելուն ուղղված վարք

Հուզական ոլորտ

- Վախեր (հատկապես մորից բաժանման, մորը կորցնելու)
- Տխրություն
- Դեպրեսիա
- Անապահովության զգացում (նաև անհանգստություն հարազատների ապահովության համար)
- Մեղքի զգացում և ինքնամեղադրական մտքեր
- Մեղադրանք մոր, քույրի-եղբայրների նկատմամբ
- Զայրույթ

Մտավոր ոլորտ

- Մտածելու, կենտրոնանալու դժվարություն
- Հիշողության վատթարացում
- Բացասական ինքնամեղադրական մտքեր

Ուսում և առաջադիմություն

- Ուշադրության պակաս
- Հիպերակտիվություն
- Լեզվի յուրացման դժվարություններ
- Դանդաղկոտություն
- Հաճախակի բացակայություններ՝ թույլ, վատառողջ լինելու պատճառով
- Հոգնածություն

Մանկական վախեր

Ընտանեկան բռնությունը մանկական վախերի առաջացման պատճառներից մեկն է: Երեխան մեկ անգամ ականատես լինելով բռնությանը, սկսում է ապրել մշտական լարվածության և տագնապի մեջ: Երբեմն վախը ուղղակիորեն չի դրսևորվում. այն կարող է քողարկված ձևով ի հայտ գալ քնի խանգարումների, վախենալու երազների, ախորժակի բացակայության կամ շատակերության ձևով, երևակայության ակտիվացման տեսքով:

Ինչպես օգնել երեխային

- Ընդունել, որ երեխան վախենում է: Երբեք մի՛ քննադատեք, ծաղրեք, անտեսեք, կասկածեք երեխայի վախերին: Եթե երեխան հայտնում է, որ վախենում է, ուշադիր լսեք նրան: Փորձեք հասկանալ՝ ինչն է ընկած վախի հիմքում:
- Մի՛ պատժեք երեխային վախենալու համար:
- Բարձրացրեք երեխայի ինքնագնահատականը, հաճախ խրախուսեք: Վախեցող երեխան միշտ ունի թերարժեքության զգացում:

- Մի՛ սպասեք երեխայից այն, ինչ նա չի կարող անել իր տարիքից ելնելով:
- Ստեղծագործեք: Կարելի է խնդրել երեխային նկարել իր վախը կամ վախեցնող կոնկրետ երևույթը: Այնուհետև փորձել վերափոխել այն՝ դարձնելով ոչ վախեցնող կամ ծիծաղելի: Կամ վախեցնող նկարի կողքին ավելացնել որևէ ուժեղ, օգնող մի բան, որը, ըստ երեխայի, կարող է հաղթել վախին:
- Հեքիաթներն ընթերցեք միասին:
- Պատմեք, թե ինչպես եք Դուք հաղթահարել Ձեր վախը:
- Մեծ ուշադրությամբ ընտրեք մուլտֆիլմեր երեխաների համար: Նախապես ինքներդ դիտեք և հետո երեխային առաջարկեք:

Ագրեսիվ վարք

Ընտանեկան բռնության հետևանքով երեխաների մոտ հաճախ կարող է դիտվել նաև ագրեսիվ վարք:

Մանկական ագրեսիայի տարբեր տեսակներ կան.

- Ֆիզիկական ագրեսիա (ինչ որ մեկի դեմ ուղղված ֆիզիկական գործողություն)
- Խոսքային ագրեսիա՝ սպառնալիքներ, վիրավորանքներ
- Ուղղորդված ագրեսիա՝ չար կատակներ, բամբասանքներ
- Չուղղորդված ագրեսիա. երբ երեխան անհասցե բղավում է
- Նեգատիվիզմ, երբ երեխան հակառակվում է ծնողներին ու հարազատներին

Երեխայի ագրեսիան կարող է նաև ուղղված լինել ուրիշներին. սա հետերոգեն ագրեսիան է: Եվ կարող է ուղղված լինել հենց ինքն իրեն, որը կոչվում է օուտոգեն ագրեսիա:

Ինչպես օգնել երեխային

- **Երեխայի հանդեպ դրսևորեք սեր և ուշադրություն:**
- Մի՛ կիրառեք սպառնալիքներ Ձեր անհամաձայնությունը կամ ջղայնությունը արտահայտելու համար:
- **Երեխաները սիրում են նմանակել:** Հետևե՛ք ինչպես եք խոսում, վարվում: Եղե՛ք նրա համար լավ օրինակ:
- **Զրուցեք երեխայի հետ**, սա շատ օգտակար փորձ է նրա համար հետագայում սեփական խնդիրները լուծելիս: Զրույցն օգնում է երեխային հասկանալ թույլատրելի և անթույլատրելի սահմանները: Զրույցը պետք է սկսել, երբ ջղայնությունն անցել է, երբ իրավիճակը հանդարտվել է: Զրուցելիս եղեք երեխայի հետ նույն մակարդակի վրա՝ աչքի կոնտակտը պահպանելով: Խոսեք պարզ և հստակ սեփական անհամաձայնությունն արտահայտելիս:

- **Երբեք մի խփեք երեխային:** Ֆիզիկական պատիժ հասցնելը երեխայի ագրեսիան սրում է և նա ծնողից նման ձևով արձագանքելու թույլտվություն է ստանում:
- **Հազվադեպ ասեք «ոչ»:** միայն խիստ անհրաժեշտ դեպքերում՝ մատնանշելով, որ շատ բաներ են թույլատրվում, բայց ոչ ամեն բան:
- **Երբեմն ավելի հեշտ է չհրահրել երեխայի ջղայնությունը:** Օրինակ՝ մի՛ ծաղրեք կամ վիրավորեք երեխային, թեկուզ կատակով: Կամ որպես պատիժ նրան անկյուն մի կանգնեցրեք:
- **Ագրեսիվ դրսևորումները պետք չէ ճնշել:** Քանի որ ճնշված ագրեսիվ իմպուլսները կարող են վնասել երեխայի առողջությանը: Սովորեցրեք երեխային ճանաչել զայրույթի նշանները և արտահայտել սեփական ագրեսիվ մղումները կառուցողական ձևով: Օրինակ, բացատրեք՝ ինչ է կատարվում մարմնում զայրանալիս՝ մարմնում ադրենալին է արտադրվում, մարմինը սկսում է շոգել և ուզում ես որևէ բան անել: Քննարկեք զայրույթի, ագրեսիայի արտահայտման դրական եղանակները: Այստեղ կարող են օգնել նկարչությունը, ծեփը, սպորտը, խաղը:

Ինչու՞ է ֆիզիկական և հուզական պատրիժն անընդունելի

1. Պատիժն ազդում է երեխայի զարգացման վրա:

- Այն կարող է բազում հոգեբանական խանգարումների պատճառ դառնալ. վախեր, ագրեսիվ վարք, կաշուն գործողություններ, առաջադիմության խնդիրներ և այլն:
- Այն ազդում է ֆիզիկական առողջության վրա. կարող են դիտվել գլխացավեր, փորացավեր, իմունային համակարգի թուլացում:
- Այն ազդում է ինքնագնահատականի, ինքնավստահության և ինքնահարգանքի վրա:

2. Պատիժը բացասաբար է ազդում երեխայի և մեծահասակի հարաբերությունների վրա:

3. Պատիժը ոչ մի դաստիարակչական և դրական

նշանակություն չունի երեխայի համար: Պատիժը երեխային չի սովորեցնում, թե ինչու է իր արարքը սխալ, նա չի յուրացնում բարոյական նորմեր, նա պարզապես սկսում է վախենալ:

4. Պատիժն անօրինական է: Երեխան ունի ամեն տեսակի բռնությունից պաշտպանության իրավունք (<< Օրենք «Երեխաների իրավունքների մասին»):

Ինչ է կարգապահությունը

«Դիսցիպլինա» - կարգապահություն, բառը նշանակում է սովորեցնել և ուղղորդել:

Դրական կարգապահությունը ծնողի կողմից երեխայի հետ շփվելու, նրան արձագանքելու եղանակն է, որը կիրառելի է տարբեր իրավիճակների համար և տարբեր տարիքային փուլերում:

Դրական կարգապահությունը չափազանց կարևոր գործընթաց է, որի ընթացքում ծնողները երեխային սովորցնում են վարքի ընդունելի ձևեր և սահմանում են կանոններ:

Ինչպե՞ս ապահովել կարգապահություն առանց պատժի կիրառման

- **Եղե՞ք համբերատար:** Եթե զայրացած եք և զգում եք, որ կարող եք խփել երեխային, փորձեք դուրս գալ իրավիճակից. գնացեք այլ սենյակ, հաշվեք մինչև տասը, ետ ու առաջ քայլեք, լվացվեք, ջուր խմեք.
- **Եղե՞ք մեղմ, բայց հաստատակամ:** Երեխային հարվածելու կամ գոռալու փոխարեն, փորձեք հստակ, միևնույն ժամանակ մեղմ խոսել նրա հետ: Նայեք նրա աչքերին, հստակ ձևակերպեք Ձեր խնդրանքը, բացատրեք, թե ինչու է դա կարևոր:

- **Կենտրոնացեք երեխայի արարքի և ոչ թե նրա անձի վրա:**
Ձեր խոսքը պետք է ուղղված լինի երեխայի արարքներին:
Նկարագրեք այն, ինչ տեսնում եք, կամ նկարագրեք խնդիրը:
- **Այլընտրանք առաջարկեք:** Արգելելով երեխայի անցանկալի վարքը՝ առաջարկեք նրան այլընտրանք:
- **Տեղեկություն տվեք երեխային:** Հաճախ երեխաները կարգապահ չեն պահում, քանի որ չգիտեն ճիշտը որն է կամ ինչ սպասելիք ունեն ծնողները իրենցից: Օրինակ՝ պատերը նկարելու համար չեն, կարող ես նկարել թղթին կամ կեղտոտ ավսենները պետք է դնել լվացարանի մեջ:

Կանանց
Աջակցման
Կենտրոն

24/7

Թեժ գիծ՝

099 887 808

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

Rural Economic Development - New
Economic Opportunities Program